

lánggá, mely megsemmisítse mindazokat, akik okai mai meggyalázott helyzetünknek.

A nyugvóra térő nap indulásra int. Még csak a Fésűt akarjuk megmászni, ezeket a mintegy 150 méteres sziklákat, melyek égbenyúlóknak látszanak Sugatag felől. A Fésű egy túlhajló sziklájáról körütekintve, gyönyörködünk egy közeli tengerszem azurkék tükrében.

A lemenő nap felől hideg szél süvít át a tájon, indulunk tehát lefelé, bár a távozás rosszul esik.

„Ott mosolyg a róna táj,

De a messze távozonak szíve vérzik, szíve fáj.“

Fél óra sem telik el s a meredek részeken már túl vagyunk. Alig 1000 méter magasságban havasi pásztorok közé kerültünk, akik ámulva néztek ránk s találgatták, mit kereshettünk mi odafönt a bérctetőn.

A brébi tengerszemhez értünk. A sziklás partok között, a sima víz tükrében, fölcsillant a lemenő nap által pirosra festett ég képe. Brében háltunk. A felkelő nap sugara szénaboglyában talált bennünket. Hajnalban indultunk aztán haza, Máramarosszigetre...

Aurum.

A solymári Ördöglyuk.

(6 képpel.)

A solymári vasúti állomástól egy óra járásnyira fekvő Sziklás-hegy északi lejtőjén a messziről is látható, fehérítő kőfejtő felett, 25 méter magasságban, egy alig 1½ méter átmérőjű kerek barlangszáda: az Ördöglyuk ásít felénk.

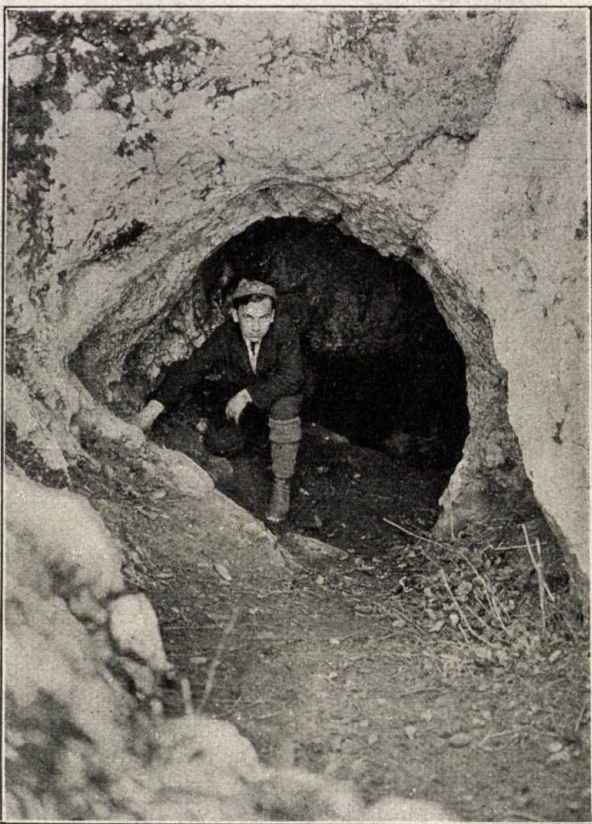
A kőfejtő a sziklás fal egy vízvájta mélyedésében van és mindkét oldalfaláról bontják a követ, úgyhogy hova-tovább a rendkívül érdekes és Budapest környékének második legnagyobb kiterjedésű, turista szempontból is becses barlangja védelem híján áldozatul fog esni a bánya terjedésének. Jellemző tünet, hogy a barlangokat előszeretettel szemelik ki kőfejtőknek. Nem mintha a barlang szabadon álló sziklafalai lennének a legalkalmasabbak a kitermelésre, nagy szerepe van ebben a primitív ember romboló ösztönének is, amely alkotásra képtelenségében csak a romokban tud gyönyörködni. Utalok a bajóti Öregkő csarnokbarlangjára, amelyet nagy részben szintén szétrobbantottak már, holott szabadon álló, a kőfejtésre sokkal alkalmasabb sziklafalak környékezik. Ha ott a Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztálya néhány évvel később kezdi meg működését, a barlang nyomtalanul eltűnt volna és azok a rendkívül becses őskori leletek, amelyek onnan kikerültek, örökre elvesztek volna. Ugyancsak a Piliscsaba és a Nagyszénás közötti jelzett turistaút baloldalán látható volt sziklafülkét is ily vandál módon pusztították el. Ez a megfékezést

követelő, de még mindig szabadjára engedett romboló ösztön nemcsak a barlangoknak, hanem minden természeti szépségnek és kincsnek is az ellensége. Számtalan eset között jellemző a páratlan szépségű Ördögtoronynak megkísérelt, de szerencsére eredménytelen felrobbantása. (A fűrőlyukak az oldalfalakon még most is láthatók.) Az Apátkúti völgy sziklaszorosa a bájos vízmedencékkel nem létezik többé. Drégelyvára falainak kőveit az alatta levő *birkaakól felépítésére* rombolták le. Vitányvára falait gyakorlatozás közben a *katonaság robbantotta föl* stb. Itt sürgősen intézkedni kell, amíg nem késő. A természeti kincsek és műemlékek hathatós védelmét minél előbb biztosítani kellene.

A kőfejtő baloldali falában több kisebb üreget találtak, amelyek a víz által oda besodort kiválóan szép barlangi oroszlán (*Felis spelea*) csontmaradványokat tartalmaztak. A hegy felé szűkülő sziklafalak végében szintén látható egy széles barlangnyílás: a Kecskeól. Fenekét meddő, vöröses bar-

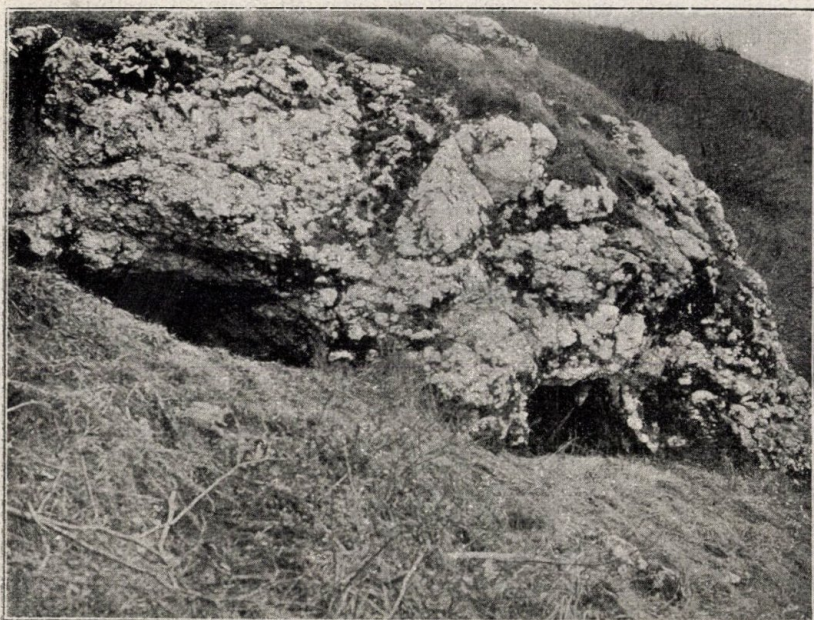
langi agyag (*Terra rossa*) fedi. A próbaásatás eredménytelen volt. Itt az ősember nem lakott, mert valószínű, hogy abban az időben ezen a barlangon át egy vízer vonult keresztül. Az a sziklás bevágás, amelyben a kőfejtő van és amelynek szegélyein a barlangok láthatók, valamikor egy összefüggő, de beomlott, nagy barlangcsarnok lehetett.

Az Ördöglyuknak egy második kijárata is van, amely a kőfejtőben levőtől körülbelül 60 méternyire, egy magasságban, északnyugati irányban, a hegy lejtőjén északra nyílik. A barlang Dachsteinmészköben képződött. Az ősember lakóhelyül szerkezeténél fogva nem használhatta, hacsak a második kijárat fülkeszerű, az idő viszontagságaitól

A solymári Ördöglyuk bejárata.

(Bekey Imre Gábor fényképe.)

A solymári Ördöglyuk kijárata.

(Bekey Imre Gábor fényképe.)

alig védett helyén rövid ideig nem tartózkodott. Itt ugyanis neolithkori cseréptöredékeket találtam s lehet, hogy a felső rétegek eltakarítása után talán a jégkorszak embere eszközeinek nyomára is lehetne akadni. Minthogy a barlang a turisták érdeklődését felkeltette, ajánlatos lenne a rétegmegbolygatások elkerülése végett a második kijárat sziklafülkáját mihamarább szakember felügyelete mellett kiásatni.

Az Ördöglyuk kerek, alacsony főbejáratán hajolva bebujunk. Néhány lépés után egy 3 méter mély gödör (a Pince) elé jutunk, amelynek jobboldali keskeny párkányán óvatosan átmászunk az Előcsarnokba, ahol kiegyenesedve, meg kell állnunk a lábunk előtt tátongó 15 méter mély Nagykürtő előtt. Néhány évvel ezelőtt ezen a közel 75 fok alatt lejtő rendkívül sima falú, nedves agyagtól sikos kürtőn könnyű szerrel lehetett lebecsátkozni, mert a denevérguánót bányászó vállalkozó erős drótkötele kielégítő támaszt nyújtott a néhány méter mélységben rejtőző első párkányig, majd lejjebb, a kürtőbe beépített erős tölgyfapadozatig, ahonnan a kiöblösödő, támaszt nem nyújtó falak között néhány méternyi függeszkedés után csakhamar elérhető volt a csúszást akadályozó keresztlécekkel teleszőgezett ferde síkú tölgyfapad, amelyről a bányászok a fel- és lefelé közlekedő vedreket a motollára járó kötélre bekapcsolták. Most ez a sok beépített faalkotmány már mind elrothadt és összedőlt. Az értékes drótkötelet ellopták, csak a kürtő szájához erősített két vaskarika maradt meg szilárdan a helyén. Ez a két vaskarika a leszállásnál és a feljövetelnél

nagy szolgálatot teljesít, mert ide erősíthető a mászókötel. Első lebecsátkozásnál ajánlatos a derékra kötött kötélbiztosítás is, mert a sötétben, egy kis gyertya világánál a kínálózó gyér fogások nem ismerhetők fel rögtön s mert a kürtőnek a Kupolaterembe torkolásánál a falak kiöblösödnek és a mászó szabadon függő kötélén kell hogy a sötétlő, ismeretlen mélységbe lebecsátkozzék. A második lebecsátkozásnál a gyakorlott mászó a derékra kötött kötélbiztosítást már nélkülözheti. A barlangnak esti szürkületben megkezdett bejárásánál azonban a felrebbenő, szemünket csapkodó ezernyi denevér miatt, óvatosságból ajánlatos a gyakorlott és a helylyel ismerős mászóknak is a derékbiztosítás. A Nagykürtő egyetlen érdekessége az a fejünk fölött sötétlő kis üreg, amelyen át a Pincébe visszamászhatunk.

A Nagykürtőn leereszkedve bejutunk a Kupolaterembe, amely a barlang egyik legmagasabb és legszélesebb terme. A fenék nagy részét még most is korhadt fadeszkázat fűdi. Itt a lábunk alatt beszakadozó padozatról lehetőleg mielőbb jobbra, a fal mentén elhúzódó sziklás, szilárd részre kell lépnünk, mert a padozat alatt egy kürtő van, amelyen át azelőtt az egy emelettel mélyebben fekvő Cirkuszterem fenekéről kitermelt denevérguánót húzták fel vedrekben. A Kupolaterem boltozata tekintélyes magasságban keskenyedik és egy a hegy gerincére kivezető, de eltömődött kürtőbe torkollik. A teremben a nedves falak dacára csak gyér cseppkőképződmények láthatók.

Előrehaladásunkban a jobboldali fal mentén egy keskeny folyosó nyílik, amelybe sziklákba vájt lépcsőkön haladunk lefelé. A szűk folyosó csakhamar egy kis szoba nagyságára kibővül. Ide két csatorna torkollik. A jobboldalon hasoncsúszva egy meredeken letörő fal fölé jutunk. Alattunk

A Cirkusz.

(Bekey Imre Gábor fényképe)

a Pihenő és a Cirkusz terül el. Innen kötélén is lebocsátkozhatunk ugyan, de az alsó szintre kényelmesebben, más úton is lejuthatunk. A csatornának ezen a részén, jobbfelől, egy betömődött kürtő vörösgyag hordalékából egy ősbőlény ép lábszárcsontját ástam ki. Valószínű, hogy a kutató itt még több csontot is találhatna.

Visszamászunk a Kupolaterembe, ahonnan egy széles, magas folyosó a mennyezetről leomlott hatalmas sziklatömbök között az imponáló méretű Denevérterem félelmetes sötét mélysége elé vezet. Ez a vadul szagztatott fantasztikus alakú terem telve van még guánóval, amelyet nagy mélysége és nehezen hozzáférhetősége miatt nem

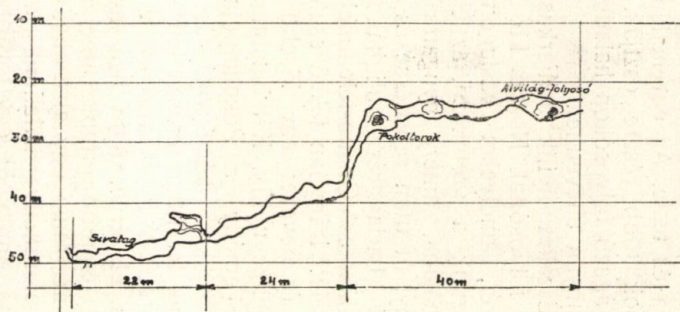
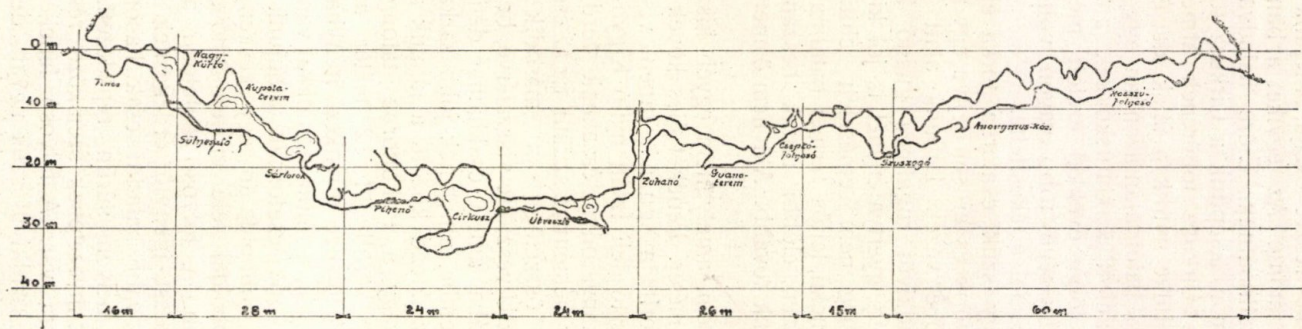

A Nagykürtő bejárata.

(Bekey Imre Gábor fényképe.)

bányásztak ki. Ebbe a terembe a sziklákat fedő nyúlós guánó miatt is csak kötélhágcsóval lehet lebocsátkozni, de a turisták a piszok miatt elkerülik. Azok közül, akik az Ördöglyukban jártak, csak kevesen dicsekedhetnek azzal, hogy a Denevérterem fenekén jártak. Pedig itt érdemes lenne továbbkutatni, mert valószínű, hogy a barlang innen továbbfolytatódik.

A sziklák között szűk bujókon át lejjebb csúszva, egy szűk és rendkívül sáros sziklahasadékon térd- és könyöktámaszban lesíklunk. Lejutva, bemászunk egy sáros csatornába, a Sártorokba, amely a barlang legnedvesebb része. A cuppanós sáron átgázolva, a Pihenőbe érünk, amelynek fenekén egy tölcsér látható, amely azonban telve van a mennyezetről leomlott kövekkel. Mennyezetéről egy hatalmas

A. Solyimári barlang"
(Ördöglyuk)
hosszmetszete

sziklataréj lóg le, amely a termet két részre osztja. A fejünk felett két magasba elvesző kerek kémény tátong. Az egyiket a bányavállalkozó használta fel kényelmes szállítóútnak. Előre haladva egy a mennyezetig terjedő sziklahasadékon át, belépünk a Cirkusz töbörszerű mélységének szűk párkányára. A Cirkusz töbörének átmérője 10, mélysége 8 méter. A fenekén két fülke nyúlik a falak alá. A Cirkusz falai jobbra simák és járhatatlanok, baloldalán azonban egy keskeny, lejtős párkány húzódik, telve leomlott sziklatuskókkal, amelyen a mélység megkerülhető. Ez a nagy töbör évekkel ezelőtt még szinig telve volt denevérürülékkel. Mennyisége több vagon volt. Ezt a bányavállalkozó mind kihordatta és jól értékesítette.

A traversálás után utunk egy szűk csatorna torka elé vezet, amely könyökszerűen kétszer megtörik és erősen lejtve egy alacsony, szerteágazó terembe, az Útvesztőbe vezet. Lábunk alatt méternyi vastagságban teljesen száraz, rendkívül rugalmas guánó borítja a feneket. Ha kezünkbe vesszük, még gyertyafénynél is jól kivehető a szúnyogok, bogarak és legyek meg nem emésztett chitinanyagú szárnya és teste. Az egyenetlen fenekű, lejtős termet hatalmas sziklaoszlopok több részre osztják. Innen, előbbi utunk beszámításával, ötfelé ágazó folyosókon haladhatunk tovább. Aki nem ösmeri az utat, az könnyen eltévedhet.

Északra nyílik a Farkas-terem, amely nem egyéb kiszélesedő, magas folyosónál. Hossza kb. 20 méter. Fenekét éles kövek szaggatják szét, amelyeket vastagon borít a guánó. Innen visszatérve, bemászunk a szemközti, az Útvesztő déli falán nyíló Kigyó-út szűk csatornájába, amely nyugatra elkanyarodva, északnak fordul és 30 méternyi út után repedéssé és egy kéménnyé szűkül. Ez az érdekesség nélküli barlangrész alighanem összefügg a második kijárat útvonalába eső Guánó-teremmel. Az Útvesztőbe visszatérve, bemászunk a délkeleti irányban fekvő csatornába, amely csakhamar déli irányba fordul és bevezet egy kisebb terembe, amelynek jobb sarkából egy kis kőfülke nyílik. Két hatalmas sziklapad között, a lábunk alatt, egy nagy kémény, a Pokolkapuja vagy a Pokoltorok tátong felénk. Megkezdjük a kéménymászást és körülbelül 12 méter mélységig hatolunk le. Itt az erősen lejtősödő folyosó ellenkező irányban északnak fordul. A fenék arasznyi magasságra finom homokkal van borítva. Egy fal elé érve, a tövében nyíló szűk csatornán átbujunk és egy kisebb terembe jutunk, amelynek jobboldalán egy keskeny kőpad vonul át. Majd egy alacsony, jobboldal felé erősen lejtő folyosón, kézre ereszkedve haladunk tovább. A folyosó baloldali ága szűk csatorna, amelyből egy továbbkutatást igénylő, érdekesnek ígérkező szűk kémény ered. A főirányban tovább haladni csak hasoncsúszva lehet. A barlang kőzete ezen a helyen sűrűn repedezett, erősen mállott és omlékony. A folyosó mennyezetének szemközti részén egy kúrtó nyílik, amely még kikutatásra vár. A folyosó fenekén pedig egy kémény tátong, amely eleinte rendkívül szűk ugyan, de később mindinkább kitágul. Ide kötéllelra nélkül lebecsátkozni nem mertem, mert a ledobott kő hosszasan zuhant és dübörgött. Lehet, hogy egy

nál kötélbiztosításra lehet felhasználni. Az innen nyíló kémények valószínűleg a Kigyó-útról kiágazó kéményekkel korrespondálnak. Az előttünk nyíló szűk, rövid folyosón továbbcsúszva, az alattunk elterülő Guánó-terem párkányára jutunk. A párkány jobboldali részén előbb egy kiugró lépcsőre bocsátkozunk le, ahonnan a száraz guánóval méter vastagon borított Guánó-terem rendkívül süppedékes fenekére léphetünk, amely lépésünk súlya alatt kísértetiesen döng, jelezve, hogy alattunk feltétlenül üregeknek kell létezniök. Itt óvatosság ajánlatos, mert egy helyen hirtelen derékig elmerültem a guánóban. Fejünk felett ezernyi denevér cincog s az ijedten felrebbenők minduntalan a szemünket csapkodják. A levegő rendkívül nehéz és fülledt, ezért sietve mászunk át a terem északi falának aljában mutatkozó szűk lyukon, amely egy felfelé haladó kéménybe vezet. A falak be vannak vonva csipkés és virágalakú cseppkövekkel. Ez a Cseppkő-folyosó. Egy szűk, de magas szobába lépünk, amelyből egy alacsony lyukon át egyre magasbodó folyosó fenekén csúszunk lefelé a beomlásig. Jobbra, a fal aljában, egy keskeny repedésen, a Szuszogón, átréselődünk, majd egy keskeny kémény leküzdése után, az Anonymus-barlangban pihenhetünk. A fenék jobb oldalán szikladarabok hevernek. A terem átszelő repedés közé ékelt szikla alatt átbujva, a magas repedés alul kiszélesedik. Majd ismét egy beékelt sziklatömb alatt átbujva, az emelkedő fenéken egy szikladarabokkal teleszórt lépcsőre mászunk. További utunk egymással párhuzamos folyosókon halad át. Néhány érdektelen szűkülésen kell még átvégődnünk, hogy a kéményben végződő második kijárat kőfülkéjébe leereszkedhessünk.

Bekey Imre Gábor.

*

A barlangot Kmetty Béla és Szüts Pál urak már térképezték.

*„Ne sokat beszéljünk róla,
De mindig arra gondoljunk“*

Gambetta.